

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК ОСНОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Сікора Ярослава Богданівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
старший науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем,
Інститут цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України,
iaroslava.sikora@gmail.com

У сучасному суспільстві спостерігається широке проникнення інформаційних технологій у всі сфери діяльності. Це призводить до зростаючої потреби у фахівцях, які можуть швидко адаптуватися до змін у цифровому середовищі. Тому дедалі більшою стає необхідність модернізації системи освіти з метою формування цифрової компетентності фахівців як складової професійної компетентності.

Підготовка кваліфікованих компетентних кадрів для цифрової економіки є пріоритетним напрямом політики держави у галузі освіти. Це також підтверджує програма «Освіта 4.0: український світанок», спрямована на розвиток цифрових компетентностей та цифрову модернізацію. Педагогічним працівникам потрібні додаткові знання та навички для використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових інструментів. Також, для успішної освітньої діяльності, створення інформаційно-освітнього навчального середовища, вони повинні володіти широким спектром цифрових навичок.

У міжнародному освітньому просторі широко використовується поняття «цифрова компетентність», яке передбачає вміння використовувати цифрові технології у професійній діяльності. Цифрова компетентність включає в себе здатність особистості ефективно користуватися цифровими інструментами у різних сферах, таких як працевлаштування, освіта, дозвілля та громадська діяльність [3]. На думку К. Ала-Мутки, важливими для розвитку цифрової компетентності особистості є її цифрові знання й уміння, які виявляються в когнітивному, технологічному та інших компонентах [4].

Вітчизняне бачення Рамки цифрових компетентностей громадян майже повністю збігається із Європейською системою цифрових компетентностей для громадян (DigComp 2.1). У ній виділяють шість сфер компетентностей: основи комп'ютерної грамотності; інформаційна грамотність, уміння працювати з даними; створення цифрового контенту; комунікація та взаємодія у цифровому суспільстві; безпека в цифровому середовищі; розв'язання проблем у цифровому середовищі та навчання впродовж життя [2, с. 9]. Головною відмінністю національної Рамки від DigComp2.1 є зменшення кількості вимірів до чотирьох.

Застосуємо підхід з національної Рамки та розділимо цифрові навички на базовий, користувацький та просунутий рівень (рис. 1).

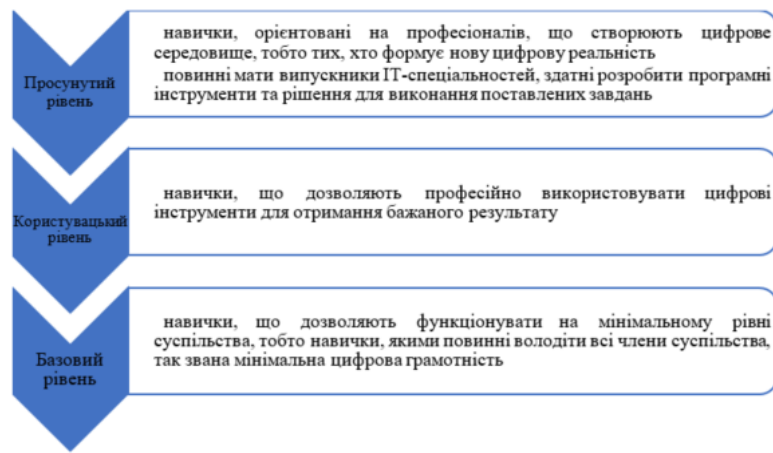

Рис. 1. Рівні цифрових навичок

В моделі DigComp основні акценти перенесені на компетентності пошуку рішень та захисту даних, що може бути використане при побудові компетентнісної моделі ІТ-фахівців.

Цифрова компетентність базується на низці основних складових, включаючи знання та вміння працювати у цифровому середовищі, здатність ефективно взаємодіяти та спілкуватися з різними користувачами у кіберпросторі, вміння знаходити та аналізувати інформацію, здатність вести себе відповідально при створенні та поширенні цифрового контенту, а також розуміння можливостей операційних систем і технологій, з якими необхідно працювати [1, с. 56–57].

У нашому дослідженні цифрова компетентність тлумачиться як певна сукупність умінь і навичок, необхідних для виконання конкретних трудових дій з урахуванням використання цифрових технологій. Цифрові уміння та навички розділено на три групи:

- базові, що дозволяють працювати на комп'ютері, переглядати текстову та графічну інформацію, знаходити інформацію в мережі інтернет, використовувати офісну техніку тощо;
- універсальні, що дозволяють працювати в стандартних редакторах (текстові, табличні редактори, електронні презентації тощо), в системах електронного документообігу, глобальних мережах тощо;
- спеціальні, або галузеві, що дозволяють реалізовувати професійні завдання на основі використання комп'ютерної техніки, спеціалізованих комп'ютерних програм тощо.

Володіння базовими цифровими уміннями й навичками передбачено стандартами вищої освіти, зокрема, загальною компетентністю «здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології».

На нашу думку, спеціальним цифровим навичкам науково-педагогічних працівників у сучасних умовах необхідно приділяти особливу увагу, оскільки їхня наявність та рівень розвитку впливають на ефективність професійної діяльності, а вибір конкретних комп'ютерних програм, освітніх платформ тощо залежить від специфіки закладу освіти.

Отже, володіння цифровими технологіями можна поділити на три рівні:

– початковий (викладач виконує прості завдання, пов’язані з використанням комп’ютерної техніки; наприклад, може завантажити програму, створити та вивести на друк документ тощо);

– базовий (викладач використовує у роботі відповідні його професійним завданням інформаційні системи тощо);

– просунутий (викладач за допомогою автоматизованих систем може вирішувати складні професійні завдання, налаштовувати системи для оптимізації своєї діяльності тощо).

Формування кожного рівня цифрової компетентності передбачає відповідну підготовку та підвищення кваліфікації залежно від особливостей розв’язуваних викладачами професійних завдань.

Таким чином, цифрова компетентність, з одного боку, є важливим компонентом професійної компетентності сучасного фахівця, з іншого, не обмежується лише професійною діяльністю, забезпечуючи успішність людини у сучасному суспільстві.

Цифрова компетентність науково-педагогічного працівника є складним комплексом знань, умінь і навичок, серед яких: знання основних різновидів цифрових освітніх ресурсів та освітніх платформ; вміння створювати індивідуальні завдання в інтерактивному режимі на базі різноманітних освітніх порталів; навички проведення різних видів навчальних занять, наукових та позанавчальних заходів у дистанційному режимі з використанням інструментів різноманітних інформаційних систем. Формування цифрової компетентності викладача розглядається сьогодні як невід’ємна складова реформи системи освіти в цілому.

Список використаних джерел

1. Наливайко О. О. Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. *Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика*: кол. монографія / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2021. С. 40–65.

2. Рамка цифрової компетентності для громадян України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompete-ntnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf (дата звернення: 30.03.2024).

3. Спірін О. М., Овчарук О. В. Цифрова компетентність. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України : 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 1095–1096.

4. Ala-Mutka K. *Mapping Digital Competence: Towards a Conceptual Understanding*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011.